



## LAUSUNTO

### Luonnos valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi, 8.12.2020

#### Luonnon-, ympäristö- ja metsätieteilijöiden liitto Loimu ry

##### *Yleiset selontekoa koskevat kommentit:*

Luvun 3 alussa todetaan: ”Korkeakoulutuksen erityisenä ongelmana on tuottaa riittävästi osaajia yhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin.” On totta, että osalla aloista on selvää osaaja- ja osaamispulaa, mutta näin ei ole kaikilla aloilla. Oikean, työelämän kannalta relevantin osaamisen tuottaminen yksilöille sekä riittävä määrä osaajia yhteiskuntaan on yksi koulutuksen ennakoinnin haasteista. Korkeakouluilla on myös muita haasteita, ja korkeakoulutuksen tyypistäminen vain osaajien tuottamiseen uhkaa kaventaa koulutuspoliittisen selonteon merkitystä korkeakoulupolitiikkaa ohjaavana asiakirjana. Loimu katsoo, että korkeakouluilla on myös merkittävä sivistyksellinen tehtävä, jonka hoitaminen voi vaarantua, jos lähdetään yksipuolisesti muokkaamaan korkeakoulujen tehtävää pelkästään osaajien tuottamiseen. Laadukkaalla ennakoitavuudella on merkittävä rooli siinä, että osaamista ja osaajia tuotetaan oikea-aikaisesti ja oikeille aloille. Suomessa on myös työvoiman kohtaanto-ongelmia, joita ei ratkaista pelkästään koulutusmääriä kasvattamalla. Työvoiman liikkuvuuteen, alueiden houkuttelevuuteen sekä erilaisiin kannustimiin tulee myös panostaa.

- Korkeakouluilla on merkittävä sivistyksellinen tehtävä, niiden roolia ei tule muokata pelkästään osaajien tuottamiseen
- Laadukas ennakoitavuus takaa parhaiten oikein ajoitetun ja suunnatun osaamisen ja osaajien tuottamisen
- Työvoiman kohtaanto-ongelmia ei pysty ratkaisemaan vain koulutusmääriä kasvattamalla
- Tarvitsemme panostuksia myös työvoiman liikkuvuuteen, alueiden houkuttelevuuteen sekä erilaisiin kannustimiin

##### ***Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua:***

Uuden teknologian käyttöönoton tulee olla tarkoituksenmukaista, ja opetushenkilökunnalle tulee taata resurssit uusien teknologioiden sekä -pedagogioiden oppimiseen. On tärkeää varmistaa, että uuden teknologian ja digitaalisten oppimisympäristöjen liian nopea tai ontuva käyttöönotto ei luo pullonkaulaa opetushenkilökunnan ammattitaidon parhaalle mahdolliselle hyödyntämiselle.

- Uusien teknologioiden käyttöönoton tulee olla tarkoituksenmukaista ja riittävästi resursoitua

### **Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut:**

Koulutuksellisia umpiperiä ei pidä päästä syntymään. Tulee kuitenkin muistaa, että siirtymä ammatilliselta toiselta asteelta ammattikorkeakouluihin on tällä hetkellä melko toimiva, ja se tulee myös jatkossa säilyttää sujuvana väylänä korkeakouluopintoihin. Myös sujuvaa siirtymää ammattikorkeakoulusta yliopistojen maisteriopintoihin pitää kehittää. Tämä mahdollistaa myös luonnollisen siirtymän ammatilliselta toiselta asteelta ammattikorkeakoulun kautta yliopistoon.

Nopeammat siirtymät toisen asteen ja korkeakoulutuksen välillä tarkoittavat myös mahdollisia opintoalaan tai suuntautumiseen liittyviä virhevalintoja. Näitä välttääkseen tulisi antaa lisää resursseja sekä opintojen ohjaukseen että kehittää korkeakoulujen välisiä siirtymiä. Esimerkiksi halutulle lääketieteelliselle alalle tulisi voida luoda erilaisia koulutuspolkuja yliopiston sisällä. Luonnontieteiden kandidaatin koulutus, esimerkiksi biokemian tai kemian alalta, voisi toimia ns. pre-med schoolina, josta olisi luonnollinen siirtymä lääketieteelliselle alalle. Siirtymä LuK-tutkinnosta lääketieteeseen vähentäisi keskeytyneiden opintojen määrää ja takaisi yliopistolle myös paremman rahoituspohjan, kun opiskelijat suorittaisivat kokonaisen tutkinnon.

Loimu katsoo, että avoimesta korkeakouluväylästä ei pidä kehittää maksullista valintaväylää korkeakouluihin. Koulutuksellisen tasa-arvon vuoksi olisi kehitettävä erilaisia malleja joko avoimien korkeakouluopintojen maksuttomuuteen, tai esimerkiksi siihen, että avoimessa korkeakoulussa suoritettujen opintojen maksut voitaisiin kompensoida siinä vaiheessa, kun opiskelija hyväksytään korkeakouluun tutkinto-opiskelijaksi.

Koulutus- ja työperäisen maahanmuuton lisäämiseen, ja kansainvälisten opiskelijoiden työllistymiseen Suomeen on tärkeää panostaa. Loimu muistuttaa, että entistä parempaa huomiota tulee kiinnittää kansainvälisten opiskelijoiden laadulliseen työllistymiseen. On hukkaan heitettyä resurssia, jos korkeasti koulutetut kansainväliset osaajat päätyvät matalamman koulutustason töihin esimerkiksi puutteellisen kielitaidon tai työnantajien ennakkoluulojen vuoksi. Suomen tai ruotsin kielen opintojen lisääminen korkeakouluopintoihin voi olla hyvä ratkaisu, kunhan sitä ei tehdä substanssiosaamisen kustannuksella. Kielten opetuksen lisääminen vaatii myös lisää resursseja kielten opetus- ja ohjaushenkilöstöön. Opinnot tulee suunnitella tarkkaan niin, että kansainvälisten opiskelijoiden tutkinnot vastaavat tulevaisuudessakin osaamis- ja vaatimustasoltaan kotimaisten opiskelijoiden tutkintoja.

Korona-aika on osoittanut, että korkeakouluissa on valmiudet siirtyä laajasti hyödyntämään digitaalisia oppimis- ja opetusvälineitä. Mikäli opintoja siirretään yhä enenevässä määrin verkon yli tapahtuviksi, olisi tärkeää huolehtia opiskelijoiden kiinnittymisestä opintoihin ja korkeakouluyhteisöön. Opiskelijayhteisö tarjoaa tärkeän tuen opiskelijoille. Tutkimuksissa on todettu, että kiinnittyminen korkeakouluyhteisöön parantaa ammatillisen identiteetin rakentumista sekä vähentää opintojen keskeyttämistä ja niiden viivästyistä.

Korkeakouluopiskelijoiden uupumis- ja mielenterveysongelmien kasvamisesta viime vuosina, sekä varsinkin korona-aikana, on paljon tutkittua tietoa. Korona-aika on myös vahvistanut opiskelijoiden kahtiajakoa hyvinvointiin sekä niihin, jotka oireilevat jollain tavalla. Korkeakouluopiskelijoiden tukipalveluihin pitää panostaa ja ohjata riittävästi resursseja. Ei ole tarkoituksenmukaista, että työelämään siirtyvät opiskelijat ovat jo valmiiksi uupuneita tai kärsivät muista mielenterveysongelmista.

Suomen korkeakoulujärjestelmä on rakentunut kahden koulutus- ja tutkimusprofiililtaan erilaisen korkeakoulun varaan. Ammattikorkeakoulut tuottavat korkeaa ammatillista osaamista sekä tiiviisti työelämän kanssa yhteistyössä toteutettua tutkimusta. Yliopistot antavat tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta, ja tekevät vapaata tieteellistä sekä taiteellista tutkimusta. Tämän ns. duaalimallijärjestelmän vahvuus ovat monipuoliset opintopolut sekä korkeakoulujen mahdollisuus profiloitua. Korkeakoulut tekevät jo tiivistä yhteistyötä sekä opetuksen että tutkimuksen saralla. Mikäli duaalimallijärjestelmää lähdetään purkamaan, on vaarana menettää molempien korkeakoulujen vahvuuksia sekä tuottaa järjestelmä, joka kannustaa laadun sijaan osaoptimointiin sekä koulutuksessa että tutkimuksessa.

Koulutusvastuujärjestelmän purkamisen sijaan tulisi tarjota korkeakouluille mahdollisuus tiivistää yhteistyötä koulutuksen ja tutkimuksen järjestämisessä. Olisi seurattava millaisia yhteistyökuvioita digitalisaatio tuottaa koulutuksen järjestämiseen sen sijaan, että laajennetaan koulutusvastuita, jolloin yhteistyön tekemiseen ei synny kannusteita. Nykyinen rahoitusjärjestelmä on liian jäykkä, jolloin rahoitusta saadakseen korkeakoulun on pakko tuottaa tutkintoja sen sijaan, että se voisi tehdä koulutuksen järjestämisessä yhteistyötä ja vapauttaa resursseja esimerkiksi parempaan ohjaukseen tai tutkimukseen.

- Koulutuksellisia umpiperiä ei saa päästä syntymään, sujuvia siirtymiä koulutusasteiden välillä tulee kehittää
- Opintoihin liittyvien virhevalintojen välttämiseksi opintojen ohjaukseen tulee investoida entistä enemmän
- Korkeakoulujen välisissä siirtymissä esim. tiettyjen alojen LuK-tutkinnon toimiminen ns. pre-med schoolina saattaisi olla toimiva ratkaisu
- Avoimesta korkeakouluväylästä ei pidä kehittää maksullista valintaväylää korkeakouluihin
- Koulutus- ja työperäisen maahanmuuton lisäämiseen ja kv. opiskelijoiden työllistymiseen Suomeen on investoitava – kv. opiskelijoiden laadullinen työllistyminen erittäin tärkeä investointikohde
- Mikäli korkeakoulut siirtävät jatkossa opintoja yhä enemmän verkkoon, on niiden samalla huolehdittava opiskelijoiden mahdollisuuksista kiinnittyä korkeakoulu- ja opiskelijayhteisöihin
- Korkeakouluopiskelijoiden tukipalveluihin on investoitava riittävästi
- Duaalimallijärjestelmän vahvuuksia ovat monipuoliset opintopolut sekä korkeakoulujen mahdollisuus profiloitua, järjestelmän purkaminen sisältäisi useita merkittäviä riskejä
- Koulutusvastuujärjestelmän purkamisen sijaan tulisi tarjota korkeakouluille mahdollisuuksia tiivistää keskinäistä yhteistyötä koulutuksessa ja tutkimuksessa. Digitalisaation hyödyntäminen ja rahoitusjärjestelmän joustavoittaminen avainasemassa

### ***Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto:***

Selonteossa todetaan, että ”menestyksenkäs tutkimus elää ja kuolee innostuneiden ihmisten ja ryhmien varassa”. Innostuksen lisäksi tarvitaan panostuksia korkeakoulujen henkilöstön osaamisen kehittämiseen sekä työehtojen parantamiseen. Tällä hetkellä jopa 70 % yliopistojen henkilöstöstä on määräaikaissa työsuh-teissa. Koulutuksen ja tutkimuksen pitkäjänteinen kehittäminen vaatii sitoutunutta, työssään viihtyvää henkilöstöä. Liian suuri osa yliopistojen opetus- ja tutkimushenkilökunnan ajasta menee tällä hetkellä uuden rahoituksen hakemiseen. Kun tutkimusrahoitus on pätkittäistä ja hakemusten läpimenoprosentit jäävät joissain tapauksissa jopa alle 10 %:n, on aivan selvää, että tämä lisää sekä henkilöstön kuormitusta että turhan työn tekemistä. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030:ssa asetettiin tavoitteeksi, että korkeakoulut olisivat Suomen parhaita työpaikkoja vuonna 2030. Tämä edellyttää, että korkeakouluissa tehdään pitkäjänteistä, hyvinvointia tukevaa henkilöstöpolitiikkaa.

- Valtiovallan on investoitava korkeakoulujen henkilöstön osaamiseen ja työehtoihin
- Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030:n saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä, hyvinvointia tukevaa henkilöstöpolitiikkaa – nykyinen pätkittäisen tutkimusrahoituksen hakemiseen suuntautuva ajankäyttömalli ei tue vision saavuttamista

### ***Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen***

Osaamis- ja koulutuspalveluiden kehittäminen joustavammiksi ja henkilökohtaista osaamista palveleviksi on tärkeä uudistus. Sen lisäksi tarvitaan jatkuvan oppimisen mahdollistava rahoitusjärjestelmä. Tällä hetkellä isolla osalla täydennys- ja jatkuvan oppimisen koulutuksiin osallistuvien koulutuksen maksaa joko työnantaja, tai heillä on itse riittävää varallisuutta osallistua koulutukseen. Tasa-arvon, koulutukseen pääsyn sekä osallisuuden vuoksi olisi tärkeää, että luotaisiin työkäisille henkilökohtainen osaamistili, jolta jatkuvan oppimisen kustannuksia voitaisiin maksaa.

- Työkäisille tulee luoda henkilökohtainen osaamistili, jolta itseään kehittävä työntekijä voi kattaa jatkuvan oppimisen kustannuksia

### ***Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö***

Myös korkeakoulujen opetushenkilöstön pedagogisen osaamisen kehittäminen on ensisijaisen tärkeää. Lisäksi ohjauksen tarve korkeakouluissa kasvaa, kun siirtymiä toiselta asteelta ja korkeakoulujen välillä parannetaan, sekä kansainvälisten opiskelijoiden työllistymisen halutaan turvata. Korkeakouluille tulee turvata riittävät resurssit sekä ohjauksen ammattilaisten rekrytointiin että kouluttamiseen. Opiskelijoiden ohjauksen lisäksi korkeakoulut tarvitsevat osaavia uraohjaajia ja -valmentajia varmistamaan, että siirtymä opinnoista työelämään on sujuva.

- Opettajien pedagogiseen osaamiseen investoitava
- Opintojen ja uraohjauksen ammattilaisten rekrytointiin ja kouluttamiseen investoitava, jotta siirtymä työelämään toteutuu sujuvana

### **Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki**

Panostamalla korkeakouluopiskelijoiden toimeentulon tasoon pidämme huolta siitä, että opiskelijat voivat keskittyä täysipainoiseen opiskeluun ilman huolta toimeentulosta. Toimeentulon epävarmuuden tiedetään olevan yhteydessä uupumisoireisiin sekä muihin mielenterveyden ongelmiin.

Opintotuen kasvanut lainapainotteisuus vaarantaa koulutuksen tasa-arvoisen saavutettavuuden. Vuonna 2019 valmistuvalla opiskelijalla oli keskimäärin 8540 € opintolainaa. Tällaiseen lainaan sitoutuminen voi olla vaikeampaa haavoittuvaisesta asemasta tulevalle opiskelijalle, joita on erityisesti korkeakouluissa aliedustetuissa ryhmissä.

Loimu kannattaa opintotukikuukausien määrän nostamista sekä niiden jaon kandidaatti- sekä maisterivaiheeseen purkamista. Opintotukikuukausien määrän nostolla voitaisiin vähentää nyt tiukasta opiskelutahdista sekä toimeentulon epävarmuudesta liittyvää huolta että mahdollistaa paremmin siirtymät opintoalalta toiselle ilman pelkoa toimeentulosta. Opintotukikuukausien loppuminen kesken kandidaatin- tai maisterintutkinnon suorittamisen ajaa opiskelijat hakemaan ensisijaisesti töitä, mikä viivästyttää opintojen loppuun saattamista entisestään.

Lisäksi Loimu kannattaa opintotuen tulorajojen nostamista edellä mainituista syistä.

- Opintotukikuukausien määrää tulisi nostaa ja jako kandidaatti- ja maisterivaiheisiin purkaa
- Opintotuen tulorajoja tulisi nostaa

Mikko Salo

Toiminnanjohtaja

Maija Holma

Neuvottelupäällikkö